

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

РЕВІКА Крістіна Анатоліївна

УДК 338: 339.9.012.24

**РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ
У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Краматорськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України (м. Маріуполь).

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Ткаченко Олена Георгіївна,
Донецький державний університет управління
Міністерства освіти і науки України, доцент
кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та
інноваційної діяльності (м. Маріуполь).

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Батченко Людмила Вікторівна**, Київський національний університет культури і мистецтв Міністерства культури України, професор кафедри економіки та менеджменту;

доктор економічних наук, доцент **Дука Анастасія Петрівна**, Київський національний торговельно-економічний університет Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри міжнародних фінансів.

Захист дисертації відбудеться *02 липня 2016 року о 8:30* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна (Шкадінова), 72, ауд. 1319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна (Шкадінова), 72.

Автореферат розісланий *30 травня 2016 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, доцент

Н. А. Ясинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку України основними пріоритетами забезпечення трансформації національної економіки, особливо в контексті підвищення її конкурентоспроможності в рамках світового господарства, мають стати здійснення адекватних до ринкових умов структурних перетворень, прискорення темпів науково-технічного прогресу та поступовий перехід на стійкі темпи економічного зростання в аспекті забезпечення збалансованого розвитку країни. Досвід країн з розвиненою економікою свідчить, що в досягненні зазначених пріоритетів найбільш вагомою ролі відіграє оптимально розроблена та дієва структурна політика держави, яка виходить з об'єктивної оцінки реальних потреб ринку та можливостей національного господарського комплексу, орієнтована на ринковий попит у кожному окремому секторі економіки.

Для України це питання набуває високої значущості з огляду на той факт, що вітчизняна національна економіка має гіпертрофований у порівнянні із внутрішнім ринком зовнішній сектор і сировинну спрямованість: здійснюючи вивезення дешевої сировини, країна за майже повного руйнування внутрішнього виробництва високотехнологічних товарів змушена основну частину своїх доходів обмінювати на готову продукцію як виробничого, так і споживчого призначення, що веде до колосальних втрат у макромасштабі. Крім того, в ретроспективі розміщення продуктивних сил на території країни здійснювалося без урахування екологічних аспектів і міркувань ефективного використання мінерально-сировинних ресурсів, що в кінцевому рахунку призвело до диспропорцій в структурі суспільного виробництва. Зазначені обставини обумовлюють той факт, що на нинішньому етапі національна економічна політика має бути спрямована на докорінну перебудову форм і методів організації функціонування різних галузей промисловості та сільського господарства, вдосконалення галузевих і територіальних структурних пропорцій в аспекті прискорення науково-технічного прогресу, а також ефективного використання природних і трудових ресурсів. Особливої значущості зазначені напрями структурної трансформації національної економіки мають у контексті оптимізації параметрів функціонування зовнішнього сектору.

Питанням сутності та особливостей реалізації структурної політики в різних економічних системах присвячено дослідження значного числа науковців. Серед них варто відзначити класичні роботи С. Брю [*S. Brue*], Дж. Гелбрейта [*J. Galbraith*], Дж. Кейнса [*J. Keynes*], В. Леонтьєва, К. Макконнелла [*C. McConnell*], В. Петті [*W. Petty*], Д. Рікардо [*D. Ricardo*], А. Сміта [*A. Smith*] і праці сучасних вчених: О. Амоші, О. Білої, В. Бодрова, Л. Батченко, О. Біленького, В. Волинця, А. Дука, М. Кобзистого, А. Никифорова, С. Поважного, В. Саєнка, О. Ткаченко, І. Шкрабак, А. Феоктістова та ін. Разом з тим, незважаючи на наявність численних наукових праць, які висвітлюють теоретичні та науково-методичні аспекти структурної політики, існуючі розбіжності в термінології, акцент на окремих складових структури національної економіки без урахування комплексного характеру проблеми пропорційності, її зв'язку з розвитком не тільки внутрішнього, але й зовнішнього сектору, відсутність уваги до низки факторів, які

визначають інертність структурних перетворень в Україні, визначають існування широкого поля досліджень в цій сфері. До того ж, подальше руйнування традиційних економічних зв'язків і виснаження ресурсних можливостей внаслідок військово-політичних подій 2014-2016 рр. додатково актуалізують потребу в удосконаленні структурної політики в контексті забезпечення конкурентоспроможності України на нових зарубіжних ринках і зміцнення національного економічного суверенітету.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темою: «Розвиток зовнішньоекономічної сфери національного господарства в сучасних умовах» (номер держреєстрації 0114U004703, 2014-2015 рр.), у рамках якої автором розкрито сутність методів та інструментів структурної політики, особливості структурної політики в зовнішньоекономічній сфері; обґрунтовано концептуальні положення до удосконалення механізму реалізації структурної політики щодо зовнішнього сектору національної економіки; розвинуто шляхи структурно-змістової перебудови механізму реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері національного господарства України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є обґрунтування теоретичних та науково-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо формування та реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері національного господарства. Для досягнення мети дослідження в дисертації поставлено та вирішено такі завдання:

дослідити сутність та види структури національного господарства й обґрунтувати зв'язок між структурою його внутрішнього та зовнішнього секторів;

розкрити сутність та напрями структурної політики, особливості структурної політики в зовнішньоекономічній сфері, комплексний характер структурної політики по відношенню до національного господарства;

сформувати концептуальні положення удосконалення механізмів реалізації структурної політики щодо зовнішньої сфери національного господарства;

розвинути методичний підхід до кількісного вимірювання структурних змін у зовнішньоекономічній сфері національного господарства й оцінити його структурну динаміку;

визначити особливості формування і реалізації структурної політики в Україні та провідних зарубіжних країнах;

розвинути шляхи структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері України;

обґрунтувати методичні положення аналітичного забезпечення структурного розвитку національної економіки з урахуванням впливу зовнішньоекономічної сфери;

удосконалити організаційно-інформаційне забезпечення реалізації механізмів структурної політики в зовнішньоекономічній сфері України.

Об'єктом дослідження є процес розробки та реалізації механізмів структурної політики зовнішньоекономічної сфери національного господарства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів.

Предметом дослідження є наукові засади та механізми реалізації структурної політики України на всіх рівнях її формування.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії щодо структури національної економіки, структурної політики та механізму її реалізації, роботи вітчизняних та зарубіжних учених з питань реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері національного господарства. Інформаційну базу наукового аналізу складають законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України та міжнародних баз статистичної інформації, результати власних досліджень. У процесі вирішення завдань дисертації використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: аналіз та синтез – для уточнення категоріально-термінологічної бази дослідження (сутності структури, структурної політики, сутності методів та інструментів структурної політики); системний підхід – для визначення економічної структури та її місця серед видів структур, розробки концептуальних положень до удосконалення механізмів реалізації структурної політики зовнішньоекономічної сфери; економічний аналіз – для оцінки структурної динаміки та аналізу товарно-географічної структури зовнішньої торгівлі та структури інвестиційних зв'язків України; порівняльний аналіз – при дослідженні вітчизняного і зарубіжного досвіду реалізації структурної політики; статистичні методи – для вдосконалення структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики зовнішньоекономічної сфери України та розробки методичного підходу до прогнозування структурного розвитку національної економіки з урахуванням впливу зовнішнього сектору.

Наукова новизна виконаного дослідження вирішує важливу наукову проблему розробки та реалізації механізмів структурної політики зовнішньоекономічної сфери національного господарства.

Сутність наукової новизни результатів дослідження полягає в наступному:

вперше:

сформульовано концептуальні положення з удосконалення механізму реалізації структурної політики щодо зовнішньої сфери національного господарства, які базуються на обґрунтуванні сукупності економічних, організаційно-управлінських і правових інститутів, що забезпечують виконання органами державної влади та місцевого самоврядування цілей і завдань з розвитку зовнішньоекономічної діяльності та балансування на цій основі пропорцій внутрішнього попиту та пропозиції з урахуванням впливу позитивних та негативних чинників прямої і непрямої дії; це дозволяє реалізовувати зазначений механізм в комплексі зі структурною політикою на внутрішньому ринку з метою забезпечення пропорційності розвитку галузей національного господарства та підвищення їх міжнародної конкурентоспроможності;

удосконалено:

науковий підхід до розкриття зв'язку між структурою зовнішнього та внутрішнього секторів національного господарства, зокрема доведено, що структура зовнішнього сектору відображає пропорції компенсації незбалансованості попиту пропозиції на блага та ресурси на внутрішньому ринку та конкурентоспроможність

національної економіки, визначено риси трансформації структури зовнішньоекономічної сфери національного господарства країн, які розвиваються, що дозволяє забезпечити комплексний характер структурної політики держави;

методичні положення аналітичного забезпечення структурного розвитку національної економіки з урахуванням впливу зовнішньоекономічної сфери, що базуються на оцінці впливу різних джерел фінансування на результативні параметри структурної політики за допомогою запропонованої економіко-математичної моделі, що дозволяє формалізувати пріоритетні джерела фінансування у формуванні та оптимізації структурних зрушень в розвитку національного господарства та його зовнішньоекономічної сфери;

напрями організаційно-інформаційного забезпечення реалізації механізмів структурної політики зовнішньоекономічної сфери України на основі аналізу інформації системи національних рахунків, що дає можливість проведення змістовного дослідження зв'язку національної економічної структури із показниками її зовнішньоекономічної сфери на основі формальних методів, у тому числі визначити напрям і якість структурних зрушень;

дістало подальшого розвитку:

теоретична інтерпретація поняття «структурна політика», яке, на відміну від усталених трактувань, пропонується розуміти як комплекс заходів, що охоплюють інституційні складові та методи державного впливу на стан і збалансований розвиток секторів економіки з метою побудови раціональної структури економіки, забезпечення національної економічної безпеки й досягнення збалансованості попиту та пропозиції, підвищення міжнародної конкурентоспроможності, модернізації економіки на основі досягнень науково-технічного прогресу і додання нової якості виробничим відносинам;

методичний підхід до кількісного вимірювання структурних змін у зовнішньоекономічній сфері, який, на відміну від існуючих, включає синтез часткових і зведених показників, що в поєднанні дозволяють оцінювати структурну динаміку і визначати межі змін структури за основними складовими зовнішньоекономічної сфери національного господарства;

науковий підхід до визначення особливостей формування і реалізації структурної політики в Україні, до числа яких віднесено недостатню обґрунтованість пріоритетів структурних перебудов, відсутність можливості у держави фінансувати їх реалізацію і одночасно, використовувати непрямі засоби економічного стимулювання (зниження податків та ін.), непрозорість інституційного середовища реалізації регуляторної діяльності; нескоординованість науково-технічної, бюджетної, податкової, зовнішньоекономічної політики тощо, що дає змогу визначити напрями удосконалення структурної політики держави в зовнішньоекономічній сфері національного господарства;

наукові рекомендації щодо структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики щодо зовнішньоекономічної сфери національного господарства на основі перегляду цілей, завдань, пріоритетів державного регулювання галузевого розвитку, спрямованих на модернізацію всіх галузей економіки, що дає змогу підвищити дієвість структурної політики і досягти цілей

збалансованості пропорцій зовнішнього та внутрішнього секторів національної економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання розроблених рекомендацій може становити основу розробки та реалізації структурної політики, яка забезпечує формування конкурентоспроможної господарської системи в сфері зовнішніх зв'язків держави. Значення одержаних результатів обумовлене їх використанням у діяльності Департаменту розвитку базових галузей промисловості Донецької обласної державної адміністрації при розробці Програми розвитку області до 2020 р. (довідка від 11.01.2016 № 02–12/197). Управлінням економічного розвитку Бахмутської міської ради взято до впровадження результати дослідної роботи при розробці Стратегічного плану економічного розвитку території до 2017 року (довідка від 02.02.2016 № 01–56). Розроблений науковий підхід до визначення особливостей структурної політики України та методичний підхід до оцінки структурних змін використано в діяльності Торгово-промислової палати України (довідка від 13.05.2015 № 04–045/6812). Викладені в дисертації теоретичні положення щодо механізму структурної політики національної економіки в зовнішньоекономічній сфері використано в навчальному процесі Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України (м. Маріуполь) при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Міжнародні економічні відносини», «Облік і аналіз ЗЕД» (довідка від 22.01.2016 № 02–21/15).

Особистий внесок здобувача. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації сформульовано та обґрунтовано автором особисто. Матеріали наукових статей, підготовлених у співавторстві, використані у дисертації лише у частині, яка належить особисто здобувачу. Внесок автора в колективні праці конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та одержані результати дослідження обговорювались і були схвалені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності» (Кременчук, 2015 р.); «Osiągnięcia naukowe, rozwój, prognozy na rok 2015» (Польща, Варшава, 2015 р.); «Регіональний розвиток – основа розбудови української держави» (Донецьк, 2014 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації опубліковано у дев'яти наукових працях, з яких шість статей у наукових фахових виданнях, із них: три статті – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, із них одна – в міжнародному науковому виданні, одна – у фаховому електронному виданні, три публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 3,18 ум.-друк. арк., з них особисто автору належить 3,08 ум.-друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (184 найменування на 19 сторінках), чотирьох додатків (на восьми сторінках), містить 22 таблиці (на дев'яти сторінках) і 15 рисунків (на 10 сторінках). Повний обсяг роботи становить 217 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретичні засади структурної політики у зовнішньоекономічній сфері національного господарства» визначено товарно-географічну структуру зовнішньоекономічної сфери національного господарства як об'єкта державного регулювання, розкрито сутність та методи структурної політики держави, сформульовано концептуальні положення удосконалення механізмів реалізації структурної політики щодо зовнішньоекономічної сфери національного господарства.

Теоретичний огляд дав можливість систематизувати знання про сутність структури національної економіки, види економічної структури, чинники, що впливають на її побудову, визначити її місце серед видів архітектури національної економіки. Доведено, що галузева структура як головний елемент архітектури національного господарства представлена не тільки видовою та кількісною пропорцією створення товарів та послуг, а й торговельною структурою, як відображенням балансу між попитом та пропозиції благ, та інвестиційним аналогом, як відображенням балансу попиту та пропозиції на ресурси. Структура зовнішнього сектору відображає пропорції компенсації незбалансованості попиту пропозиції на блага та ресурси на внутрішньому ринку та конкурентоспроможність національної економіки. Встановлено загальні риси трансформації структури зовнішньоекономічної сфери національних економік країн, що розвиваються, за сучасних умов:

структурні перебудови в економіці відбуваються в три етапи: призупинення спаду виробництва та інфляційних процесів, що дозволяють сформувати певну фінансову основу структурних трансформацій; відновлення позитивних тенденцій в інвестиційній діяльності та науково-технічній перебудові економіки; зміцнення нових структурних пропорцій;

відзначається консервація сировинного характеру економічної структури нерозвинених країн через розрив техніко-технологічного рівня виробництва порівняно з розвинутими, нестача власних ресурсів для подолання цього розриву (тобто запуску другого етапу структурних перетворень) та існування зовнішнього попиту і пропозиції на сировинні та готові товари;

неконкурентоспроможність переробних галузей частково компенсується розвитком сфери послуг та торгівлі, зокрема, транспортних і ділових, зорієнтованих на зарубіжних економічних суб'єктів;

посилюється роль науково-технічного прогресу в забезпеченні галузевих пропорцій виробництва і зовнішньої торгівлі, що зміцнює залежність економік країн, розвиток яких залежить від іноземного капіталу.

Виділено наступні змістовні характеристики структурної політики: розвиток різноманітних форм власності для підтримки між- та внутрішньогалузевих пропорцій; створення більш ефективної системи стимулів пропозиції товарів; заохочення розвитку нових і новітніх галузей, їх реструктуризація; розробка заходів щодо розвитку людського капіталу; створення відповідних сучасному стану науково-технічного прогресу умов для формування нових вартісних пропорцій в економіці, які могли б стимулювати найбільш прогресивні напрямки

для розвитку виробництва. На цій підставі пропонується авторське тлумачення поняття «структурна політика» як комплексу заходів, що охоплюють інституційні складові та методи державного впливу на стан і збалансований розвиток реальних секторів економіки з метою забезпечення національної економічної безпеки й досягнення збалансованості попиту та пропозиції, підвищення міжнародної конкурентоспроможності, а також модернізації економіки на основі досягнень науково-технічного прогресу і додання нової якості виробничим відносинам. При реалізації структурної політики будь-яка держава має враховувати дві обставини: по-перше, ринок сам по собі стимулює зміни у поділі суспільної праці і створює якісно нові форми спеціалізації пропорцій споживання ресурсів, виробництва і торгівлі товарами та послугами; а по-друге, обмеження ринку (асиметрія інформації, наявність адміністративних, технічних та інших бар'єрів, нераціональність міжчасових переваг тощо) і міркування національної економічної безпеки потребують активізації зусиль держави в реалізації структурних змін. Показано, що для країн, що розвиваються, в т.ч. країн з новостворюваними ринками, перевага повинна віддаватися активній структурній політиці, яка ґрунтується на другому положенні і передбачає визначення найбільш ефективних напрямків структурних змін в економіці (тобто переліку основних напрямків державної структурної політики); вибір пріоритетних напрямків розвитку окремих галузей, видів виробництва, регіонів; розроблення й реалізацію комплексу стимулюючих регуляторних заходів.

Обґрунтовано, що формування механізму удосконалення структури зовнішньоекономічних зв'язків національної економіки залежить від впливу низки чинників: чинники, які допомагають реалізувати переваги господарської системи держави і які негативно діють на процес оновлення економічної структури. До їх числа в першому випадку слід віднести наявність високорозвинених чинників – виробничого потенціалу, транспортної інфраструктури, вигідне територіально-географічне розташування, значний науково-технічний та інноваційний потенціал, економічні зв'язки, наявність мінеральних ресурсів, історичні та культурні традиції та ін. Негативні чинники поділені на чинники прямої та непрямой дії. До чинників прямої дії, залежних від діяльності органів управління і бізнесу, віднесено: недостатню інституційну ефективність державного регулювання, нестачу технологій ефективного використання природних ресурсів, низький рівень доходів населення, високий ступінь зносу основних засобів. До чинників непрямой дії належать: дефіцит і нерівномірне розміщення енергетичних ресурсів, складна демографічна та геополітична ситуації, розрив усталених зв'язків з Росією, проведення АТО на Сході країни, високий рівень урбанізації населення, недостатня кількість та якість земельних ресурсів для розвитку сільського господарства тощо.

Урахування зазначених чинників при реалізації активної моделі структурної політики з метою подолання вад економічної структури запропоновано здійснити в рамках концептуальних положень з удосконалення механізму реалізації структурної політики щодо зовнішньої сфери національного господарства (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальні положення з удосконалення механізму реалізації структурної політики щодо зовнішньої сфери національного господарства *

*Джерело: складено автором

Представлений механізм спирається на такі складові як: економічні, організаційно-управлінські та правові інститути; чітко визначає виконавців, їх цілі й завдання, ступінь участі органів місцевого самоврядування.

Реалізація запропонованих концептуальних положень спрямована на формування дієвих інструментів та напрямів удосконалення механізму структурної політики, практика їх використання сприятиме економіко-соціальному розвитку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які забезпечують формування конкурентоспроможної зовнішньоекономічної сфери національного господарства.

У другому розділі **«Аналіз проблем реалізації структурної політики в контексті розвитку зовнішньоекономічної сфери національного господарства»** оцінено структурну динаміку у зовнішньоекономічній сфері, визначено проблеми кількісного вимірювання структурних змін у цій сфері національного господарства і запропоновано методичний підхід до їх оцінки, проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід реалізації структурної політики.

Оцінку структурної динаміки проведено на основі аналізу динаміки і структури експорту та імпорту товарів і послуг України, а також обсягів і структури прямого іноземного інвестування, що дозволило визначити загальну тенденцію абсолютного зростання при різній інтенсивності росту і наявності певних змін в структурі означених складових. Зростання експорту товарів відбувалося інтенсивніше ніж імпорту (за 1996–2015 рр. – 3,7 рази проти 2,1).

Менш інтенсивним було зростання експорту послуг (за 1996–2015 рр. в 2 рази) у порівнянні з їх імпортом (за 1996–2015 рр. в 4 рази) і експортом-імпортом товарів. Зміни у видовій структурі експорту в 2001–2015 рр. стосувалися обсягів і частки сільськогосподарської продукції і продовольства (більш, ніж втричі), скорочення майже на третину частки недорогоцінних металів і виробів з них та частки хімічної й пов'язаних з нею галузей промисловості. Зміни в структурі імпорту продемонстрували певне покращення його структури за рахунок зниження частки мінеральної сировини із 42,6 % до 29,6 %. Більш суттєвими були зміни у структурі українського експорту послуг, що виразилося у значному зниженні частки транспортних і зростанні частки телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг. У структурі імпорту лише значно скоротилася частка державних та урядових послуг і зросла частка послуг, пов'язаних із подорожами. Структурні зміни прямого іноземного інвестування полягають у значному зменшенні частки коштів, що спрямовуються в промисловість, оптову і роздрібну торгівлю і збільшенні – в сектор фінансової та страхової діяльності.

Визначено, що для комплексної оцінки структурної динаміки зовнішньоекономічної сфери недостатнім є використання часткових показників, їх запропоновано доповнити системою інтегральних показників структурних зрушень. Часткові показники дозволяють оцінювати інтенсивність змін об'єму окремих часток сукупності, тобто різниці в темпах зростання цих часток, а інтегральні – надають можливість отримувати зведену оцінку швидкості змін, порівнювати ступінь зміни структур за декілька періодів, характеризувати силу структурних відмінностей. Крім того, відносні інтегральні коефіцієнти з

постійною базою порівняння дозволяють враховувати суттєві зміни величини часток базисного періоду й отримувати найбільш точні результати оцінки структурних зрушень. Враховуючи переваги й недоліки існуючих інтегральних показників для оцінки змін у структурі основних складових елементів зовнішньоекономічної сфери запропоновано використовувати систему інтегральних показників, які сумісно з частковими показниками дозволяють визначити та кількісно оцінити межі змін у конкретній структурі з врахуванням якості кожної із них. Розрахунки, які проведено за запропонованим методичним підходом дозволили визначити, що різниця структур експорту товарів 2014 р. і 2001 р. оцінюється в межах 31,3-22,7 %, імпорту – 23,1-16,5 % (табл. 1); структура експорту послуг – в межах 32,7-23,8 %, імпорту – 48,0-36,8 %; зміни структури прямого іноземного інвестування в Україну за видами економічної діяльності оцінюються в межах 40,0-29,9 %.

Таблиця 1

Інтегральні показники структурних зрушень у експорті-імпорті товарів*

№	Узагальнюючі показники структурної динаміки	Оцінка змін в структурі експорту товарів			Оцінка змін в структурі імпорту товарів		
		2014 р. до 2001 р.	2014 р. до 2010 р.	2014 р. до 2005 р.	2014 р. до 2001 р.	2014 р. до 2010 р.	2014 р. до 2005 р.
1	Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень (факт./нормований)	0,046/ 0,207	0,028/ 0,126	0,046/ 0,207	0,025/ 0,137	0,013/ 0,071	0,016/ 0,088
2	Квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень (факт./нормований)	0,065/ 0,138	0,037/ 0,079	0,062/ 0,132	0,044/ 0,103	0,019/ 0,044	0,021/ 0,049
3	Лінійний коефіцієнт відносних структурних зрушень (факт./нормований)	1,019/ 0,509	0,314/ 0,157	0,833/ 0,417	0,379/ 0,190	0,165/ 0,083	0,337/ 0,169
4	Квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень	1,708	0,445	1,323	0,533	0,200	0,543
5	Інтегральний коефіцієнт структурних зрушень К. Гатєва (факт./%)	0,313/ 31,3	0,194/ 19,4	0,301/ 30,1	0,231/ 23,1	0,109/ 10,9	0,120/ 12,0
6	Індекс А. Салаї (факт./%)	0,339/ 33,9	0,194/ 19,4	0,312/ 31,2	0,189/ 18,9	0,094/ 9,4	0,186/ 18,6
7	Індекс В. М. Рябцева (факт./%)	0,227/ 22,7	0,139/ 13,9	0,218/ 21,8	0,165/ 16,5	0,078/ 7,8	0,085/ 8,5

*Джерело: розраховано на підставі даних Державної служби статистики

За результатами аналізу особливостей формування і реалізації структурної політики в Україні було визначено, що з усіх проектів масштабних програм структурних перетворень лише невелика кількість була затверджена, і ще меншим був рівень досягнення програмних завдань. В основному, така ситуація обумовлена недостатньою обґрунтованістю пріоритетів структурних перебудов, відсутністю можливості у держави фінансувати їх реалізацію і одночасно, використовувати непрямі засоби економічного стимулювання (зниження податків та ін.), непрозорістю інституційного середовища реалізації регуляторної діяльності. Відзначено низку проблем структурної політики України, в т.ч. у

зовнішньоекономічній сфері, а саме: визначена на державному рівні необхідність структурної перебудови та прискореної модернізації і переходу до стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку не знайшла вираження в комплексних заходах, що реалізуються державною владою; структурні зрушення здійснюються стихійно; науково-технічна, податкова, бюджетна, зовнішньоекономічна та інші елементи економічної політики держави розробляються різними відомствами, мають недостатній рівень координованості між собою, що викликає певні протиріччя і призводить до відсутності заявлених результатів. Такий підхід поглиблює існуючі структурні проблеми національної економіки, в цілому, і зовнішньоекономічної сфери, зокрема. Досвід провідних світових експортерів показав, що в сучасних умовах у якості основного напрямку структурних зрушень обирається орієнтація на інноваційно-інвестиційний розвиток, що забезпечує стійкі позиції бізнесу в міжнародному конкурентному середовищі та формує майбутні можливості.

Зазначені обставини обумовлюють гостру потребу в науковому обґрунтуванні напрямів удосконалення структурної політики та її аналітичного й інформаційно-організаційного забезпечення з урахуванням факторів, що забезпечують результативність реалізації структурної політики (високий рівень інвестицій у наукові дослідження та систему освіти за рахунок державного й приватного фінансування, використання важелів податкового регулювання, створення додаткових державних гарантій; підвищення рівня якості стратегічних та оперативних регуляторних рішень щодо структурних трансформацій та ефективності їх реалізації).

У третьому розділі **«Напрями удосконалення механізмів реалізації структурної політики у зовнішньоекономічній сфері України»** розвинуто шляхи структурно-змістової перебудови механізму реалізації структурної політики зовнішньоекономічної сфери України, обґрунтовано методичний підхід до аналітичного забезпечення структурного розвитку національної економіки з урахуванням впливу зовнішнього сектору та удосконалено організаційно-інформаційне забезпечення реалізації механізму структурної політики зовнішньоекономічної сфери України.

За результатами дослідження доведено, що найважливішим пріоритетом структурно-інвестиційної політики в сфері промисловості, слід вважати подальший розвиток галузей, зокрема, гірничо-металургійної, хімічної та енергетичної, підтримку наукомістких технологічних галузей і машинобудівних виробництв. Прискорений розвиток цих галузей і виробництв покликаний забезпечити нарощування експортного потенціалу, імпортозаміщення, стійку роботу всього національно-господарського комплексу України в нових умовах функціонування. На поточному етапі розвитку, структурна політика повинна спрямовуватися на технічне переозброєння і модернізацію діючих виробництв, створення нових прогресивних галузей, які сприятимуть забезпеченню високої частки доданої вартості у складі ВВП (рис. 2).

Все це дозволить ввести в дію нові великі промислові підприємства, що мають стратегічне значення в формуванні оновленої, більш ефективної структури національної економіки.

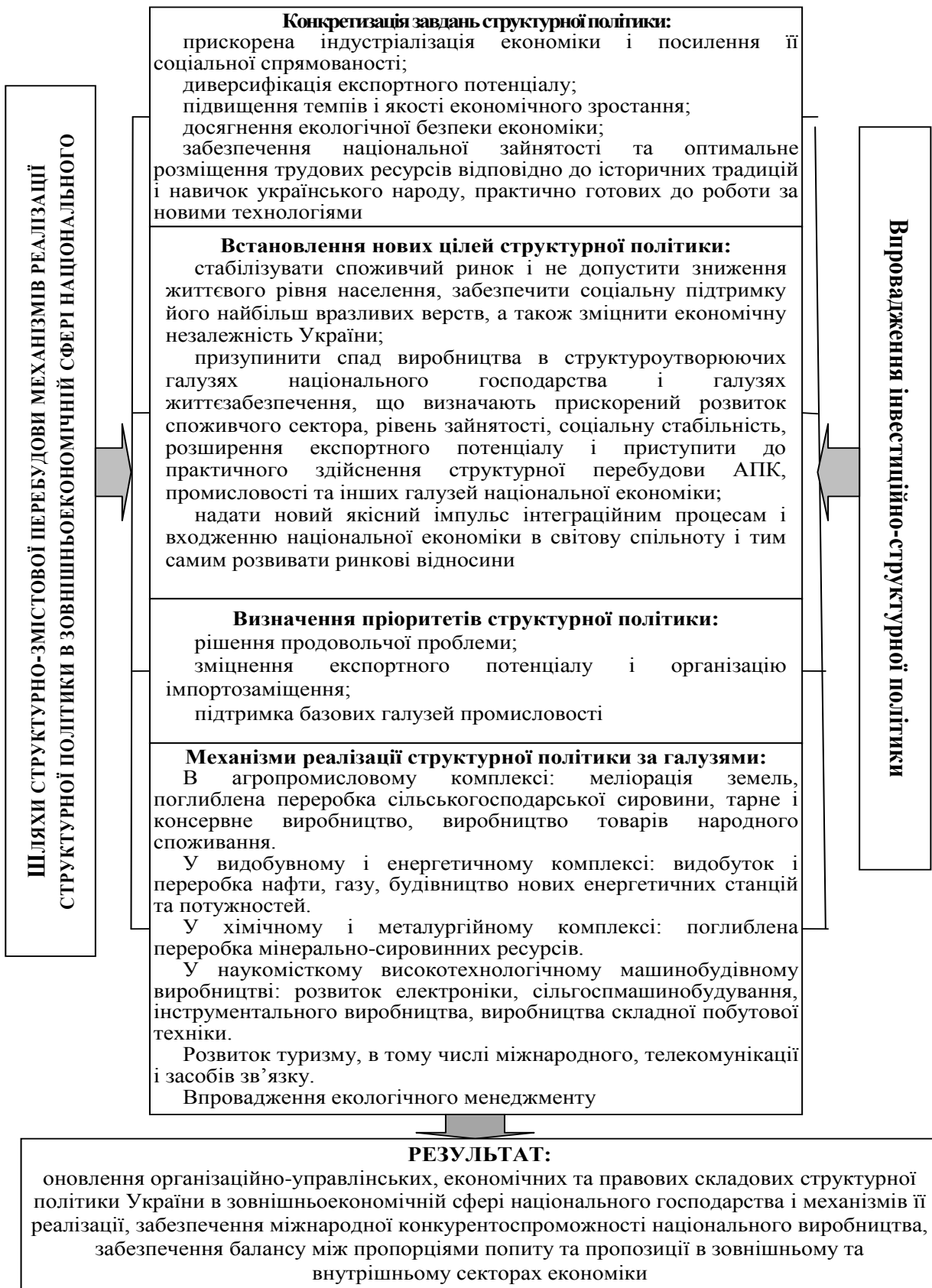

Рис. 2. Шляхи структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики зовнішньоекономічної сфери України*

*Джерело: складено автором

Для розв'язання проблеми пошуку фінансування для реалізації наведеного механізму в роботі запропоновано економіко-математичну модель для визначення ступеня впливу джерел фінансування на результативні показники реалізації структурної політики. Сутність моделі полягає в аналітичному дослідженні ВВП країни в залежності від існуючого рівня обсягів вкладення фінансових ресурсів в економіку, структури джерел фінансування і тенденцій, що існують у зовнішньоекономічній сфері. Вище визначено, що структурна перебудова країни можлива тільки в результаті ефективної виробничої діяльності, частка продукції якої спрямована на збільшення експортного потенціалу та розвитку конкурентоспроможності на міжнародному рівні тощо. А показник ВВП саме відображає кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва. Підбір екзогенних факторів для опису економіко-математичних моделей виходить з загальних причин зміни обсягів і структури грошових витрат. До них відносять: доходи держбюджету, прибуток підприємств і організацій, депозити в кредитних організаціях, банківські довгострокові кредити, іноземні інвестиції. Зміни, які відбуваються через збільшення фінансування за всіма джерелами, враховуються за допомогою незалежного параметра, що визначає можливість застосування системи регресійних рівнянь для планування витрат грошових коштів за всіма джерелами фінансування (табл. 2).

Таблиця 2

Ступінь впливу факторних ознак на результативний показник

Факторна ознака	Зміна результуючої ознаки
доходи держбюджету	1,94
прибуток підприємств і організацій	5,53
депозити в кредитних організаціях	1,23
банківські довгострокові кредити	0,26
іноземні інвестиції	3,33

У цілому, склад результативних і факторних ознак, що включено в об'єкт дослідження, позначено в наступному: Y – валовий внутрішній продукт, тис. грн; X_1 – доходи держбюджету, тис. грн; X_2 – прибуток підприємств і організацій, тис. грн; X_3 – депозити в кредитних організаціях, тис. грн; X_4 – банківські довгострокові кредити, тис. грн; X_5 – іноземні інвестиції, тис. грн.

На основі проведених розрахунків визначено ступінь впливу факторних ознак на результативний показник ($Y_{(x)}$):

$$Y_{(x)} = 2166,02 + 1,94 \cdot X_1 + 5,53 \cdot X_2 + 1,23 \cdot X_3 + 0,26 \cdot X_4 + 3,33 \cdot X_5 \quad (1)$$

Порівнюючи коефіцієнти за їх абсолютною величиною зроблено висновок, що найбільший вплив на результативну ознаку, тобто на реальний обсяг ВВП надають тенденції в обсягах прибутку підприємств і організацій. Тобто, визначально в розробці структурної політики значну увагу слід звертати саме на нарощування власних ресурсів господарюючих суб'єктів, тобто на збільшення їх фінансових можливостей. Оцінка достовірності наведеної моделі показує адекватність отриманих результатів. Відсотки відхилень від фактичного

результату є незначними, що означає високу ступінь наближеності розробленої моделі до реальної дійсності. Дану модель можна з упевненістю використовувати в складанні планових показників на перспективу.

Дослідження економічних процесів на основі формальних показників, що характеризують структурні зрушення, вимагають відповідного інформаційного забезпечення. Цим вимогам в повній мірі відповідає система національних рахунків, що дає можливість проведення змістовного дослідження національної економіки на основі формальних методів, в тому числі для визначення напрямку і якості структурних зрушень. Система національних рахунків служить для цілісного формалізованого відображення фінансово-економічних аспектів процесу виробництва, розподілу і використання кінцевого продукту. У системі національних рахунків відбивається вся маса фінансово-економічної інформації, упорядкована таким чином, що кожна ланка економічної системи, кожна господарська одиниця знаходить або може знайти в них своє місце з усіма властивими їй економічними функціями і за господарськими зв'язками. Система національних рахунків розглядає економіку в цілому, однак з метою аналізу зовнішньоекономічної структури національного господарства її доцільно використовувати на більш низьких рівнях агрегації. Порівняння структурних показників за різними часовими періодами варто здійснювати з використанням методичного підходу, наведеного у другому розділі, та порівняння векторів структури за допомогою косинус-коефіцієнту.

ВИСНОВКИ

Узагальнення в дисертації теоретичних основ з формування механізму реалізації структурної політики національної економіки дозволило, з урахуванням закордонного досвіду, та особливостей і принципів національного підходу до побудови раціональної структури економіки, обґрунтувати механізм реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері національного господарства та надати практичні рекомендації з його реалізації.

1. За результатами дослідження доведено, що напрями удосконалення механізмів реалізації структурної політики у зовнішньоекономічній сфері національного господарства будуються на основі обґрунтованих концептуальних положень, які враховують сучасні умови децентралізації та економіко-організаційні й правові інституції, та методичного підходу до аналітичного забезпечення структурного розвитку національної економіки для забезпечення оптимізації структурних зрушень в розвитку соціально-економічної системи.

2. Теоретичний огляд основних категорій економічної структури національної економіки дав змогу визначити сутність та систематизувати види економічної структури, чинники, що впливають на її побудову. Доведено, що структура зовнішнього сектору відображає пропорції компенсації незбалансованості попиту пропозиції на блага та ресурси на внутрішньому ринку та конкурентоспроможність національної економіки, що обумовлює вид політики, який передбачає забезпечення ефективного співвідношення між обсягами внутрішньої та зовнішньої торгівлі, раціоналізацію пропорцій національного виробництва, зміну структури експорту на користь готової продукції, зокрема наукоємної.

3. Критичний аналіз теоретичних підходів до розуміння сутності поняття «структурна політика» свідчить, що наукова парадигма, яка сформувалася з даної проблеми в економічній думці, не відображає глибинного змісту даного поняття, всіх його складових. З огляду на це запропоновано уточнення змісту поняття «структурна політика» як сукупності заходів, що охоплюють інституційні складові та методи державного впливу на стан і збалансований розвиток секторів економіки з метою побудови раціональної структури економіки, забезпечення національної економічної безпеки й досягнення збалансованості попиту та пропозиції, підвищення міжнародної конкурентоспроможності, модернізації економіки на основі досягнень науково-технічного прогресу і додання нової якості виробничим відносинам. З метою розробки механізму побудови раціональної структури економіки в дослідженні розвинуто групування чинників реалізації структурної політики держави, які, на відміну від існуючих класифікацій, систематизовані на основі виділення їх змістових характеристик та напряму впливу.

4. Дослідження показали, що на сьогоднішній день немає однозначного розуміння об'єкта та механізмів структурної політики, аналіз здійснюється за окремими елементами структури національної економіки, а структурній політиці щодо зовнішньоекономічної сфери практично не приділяється уваги. У дисертації розроблено концептуальні положення, які дозволяють сформулювати напрями удосконалення механізмів реалізації структурної політики у зовнішньоекономічній сфері національного господарства. Зазначені положення базуються на економічних та організаційно-управлінських інститутах, нормативних актах за цим напрямом. Розроблена концепція спрямована на виконання цілей і завдань органів державної влади, при цьому враховано необхідність децентралізації влади, що дає змогу включити в механізми структурної політики органи влади регіонального рівня та органи місцевого самоврядування.

5. Оцінка структурної динаміки зовнішньоекономічної сфери національного господарства України дозволила визначити відсутність помітних позитивних змін в структурі експорту-імпорту товарів (зростання частки сільськогосподарської продукції і продовольства при майже не змінній частці машинобудування) і спрямуванні іноземного інвестування. Певні позитивні зміни мали місце лише в експорті послуг, що виразилися у зменшенні частки транспортних і зростанні частки телекомунікаційних послуг. На основі запропонованого методичного підходу, який включає використання не лише часткових, а й інтегральних показників, визначено межі змін структури основних складових зовнішньоекономічної сфери національного господарства. Ці зміни можна рахувати вагомими, але їх спрямованість свідчить про подальшу консервацію застарілих структурних проблем і майже відсутність змін, спрямованих на технологічне оновлення і інноваційний розвиток.

6. Визначено, що комплекс програм структурної перебудови, що мали місце в Україні не були виконані і залишили невирішеними проблеми структурної перебудови на основі стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку, надання структурним змінам заданого характеру і спрямованості, дієвого використання конкурентних переваг у світовому поділі праці. Аналіз досвіду розвинених країн дозволив визначити, що у структурній політиці найважливішим стратегічним

соціально-економічним пріоритетом на тривалу перспективу визнається інноваційний тип розвитку економіки, який передбачає високий рівень інвестицій в інновації, сприяє розвитку всіх форм підприємницької діяльності в наукоємних галузях, містить програми і механізми, що активізують структурні процеси в економіці в цьому напрямку і цілеспрямовано змінюють структуру зовнішньоекономічної сфери національного господарства.

7. Розвинуто шляхи структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері, зокрема, переглянуто цілі, завдання, пріоритети державного регулювання галузевого розвитку, які передбачають необхідність розвитку таких напрямків, як організація нових галузей; технологічне переозброєння економіки; налагодження виробництва дефіцитних і експортних товарів; виробництво імпортозамінної продукції; створення трудомістких або наукомістких виробництв; розвиток інноваційного процесу і т.д. Розроблено науково-практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення структурної політики шляхом встановлення послідовності реалізації заходів реформістської концепції фіскальної і монетарної політики держави.

8. Визначено, що вкладення фінансових ресурсів в національне господарство матиме безпосереднє відображення в структурі ВВП. Запропоновано економіко-математичну модель для розрахунку та визначення ступеня впливу джерел фінансування на результат параметрів структурної політики – динаміку ВВП. Її апробація дозволила встановити, що при розробці структурної політики слід більшу увагу приділяти нарощуванню власних ресурсів господарюючих суб'єктів, інакше кажучи збільшенню їх фінансових можливостей. Використання зазначеної моделі в якості передумови розробки регуляторних рішень з фінансування структурних перетворень покладено в основу методичних положень аналітичного забезпечення структурного розвитку національної економіки з урахуванням впливу зовнішньоекономічної сфери.

9. Доведено, що реалізація державної структурної політики має будуватися на адекватній інформаційній базі, яка повинна відповідати певним вимогам, а саме: відображати фінансово-економічні аспекти виробництва, розподіл і використання кінцевого продукту. З цією метою удосконалено організаційно-інформаційне забезпечення реалізації механізмів структурної політики в зовнішньоекономічній сфері, зокрема, визначено напрями використання інформації системи національних рахунків регуляторними органами і доведено інформаційну місткість порівняння векторів економічної структури в різні часові періоди.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в наукових фахових виданнях:

1. Ревіка К. А. Сравнительный анализ развития внешнеэкономической сферы Украины / К. А. Ревіка // Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics. – Journal : L'Association 1901 «SEPIKE»¹. – Frankfurt, Deutschland, Poitiers, France Las Angeles, USA 2015. – С. 219-223 (0,3 ум.-друк. арк.).

¹ Міжнародне наукове видання, включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричної бази *Index Copernicus*.

2. Ревіка К. А. Фактори економічного зростання: Формування раціональної структури економіки / К. А. Ревіка // Інституціональний вектор економічного розвитку / Institutional vector of economic development : зб. наук. праць МІДМУ «КПУ». – Мелітополь : МІДМУ «КПУ», 2015. – Вип. 8 (2). – С. 149-162 (0,47 ум.-друк. арк.).

3. Ревіка К. А. Теоретичні засади механізму реалізації структурної політики національної економіки / К. А. Ревіка // Держава та регіони : наук.-виробн. журнал Класичного приватного ун-ту. – Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2015. – № 6 (87). – С. 21-27 (Серія «Економіка та підприємництво») (0,34 ум.-друк. арк.).

4. Ревіка К. А. Шляхи структурно-змістової перебудови механізму реалізації структурної політики в сфері зовнішньоекономічних зв'язків України / К. А. Ревіка // Молодий вчений : науковий журнал.² – Херсон : ТОВ Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 12 (27). – С. 147-153 (0,47 ум.-друк. арк.).

5. Ревіка К. А. Особливості дослідження і вимірювання структурних змін в економіці / К. А. Ревіка // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр. - Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Вип. 282. – С. 154-163 (Серія «Економіка», вип. 282) (0,55 ум.-друк. арк.).

6. Ревіка К. А. Концептуальні положення удосконалення механізму реалізації структурної політики щодо зовнішнього сектору національної економіки [Електронний ресурс] / К. А. Ревіка // Ефективна економіка³. – 2013. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4769> (0,45 ум.-друк. арк.).

Матеріали наукових конференцій:

7. Ревіка К. А. Раціоналізація національної економіки / К. А. Ревіка // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності: матер. Міжн. наук.-практ. конф. (10–12 груд. 2015 р., м. Кременчук). – Кременчук: КрНУ ім. М. Остроградського, 2015. – С. 602-603 (0,2 ум.-друк. арк.).

8. Ревіка К. А. Тенденції і фактори змін структури українського експорту / О. Г. Ткаченко, К. А. Ревіка // Zbiór raportów naukowych Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna «Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015». –Warszawa: Wydawca Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2015. – С. 57-58 (0,2 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано фактори змін українського експорту (0,1 ум.-друк. арк.).*

9. Ревіка К. А. Сутнісні характеристики структурної політики національного господарства в Україні / К. А. Ревіка // Регіональний розвиток – основа становлення української держави : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (секц. 4 «Управління розвитком фінансово-економічної системи регіону в умовах світових інтеграційних процесів») (3–4 квіт. 2014 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – С. 162-164 (0,2 ум.-друк. арк.).

² Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз: ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus

³ Електронне наукове фахове видання, включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз: Google Scholar, SIS, Index Copernicus.

АНОТАЦІЯ

Ревіка К. А. Розвиток механізмів структурної політики у зовнішньоекономічній сфері національного господарства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2016.

У роботі вирішено актуальне завдання щодо розробки науково-методичних положень та практичних рекомендацій з формування та реалізації структурної політики в зовнішньоекономічній сфері національного господарства.

Досліджено сутність та види структури національної економіки, уточнено зміст поняття «структурна політика». Обґрунтовано концептуальні засади механізму реалізації структурної політики у зовнішньоекономічній сфері, які базуються на сукупності економічних, організаційно-управлінських і правових інститутів. Оцінено структурну динаміку і обґрунтовано методичний підхід до кількісного вимірювання структурних змін в зовнішньоекономічній сфері національного господарства. Розвинуто шляхи структурно-змістової перебудови механізмів реалізації структурної політики. Удосконалено систему оцінки впливу різних джерел фінансування на результативні параметри структурної політики. Запропоновано інформаційне забезпечення реалізації механізмів структурної політики в зовнішньоекономічній сфері України на основі аналізу інформації системи національних рахунків.

***Ключові слова:** структурна політика, національне господарство, зовнішньоекономічна сфера, механізми структурної політики, галузь, структурна динаміка.*

АННОТАЦИЯ

Ревика К. А. Развитие механизмов структурной политики во внешнеэкономической сфере национального хозяйства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2016.

В работе решена актуальная задача разработки научно-методических положений и практических рекомендаций по формированию и реализации структурной политики национальной экономики во внешнеэкономической сфере.

Исследована сущность и виды структуры национальной экономики, усовершенствован понятийный аппарат экономики в части уточнения содержания понятия «государственной структурной политики». Доказано, что отраслевая структура как главные элементы структуры национального хозяйства представлена не только видовыми и количественными пропорциями создания товаров и услуг, но и торговой структурой, как отражением баланса между спросом и предложением благ, и инвестиционной структурой, как отражением баланса спроса и предложения на ресурсы. Структура внешнего сектора отражает пропорции компенсации

несбалансированности спроса предложения на блага и ресурсы на внутреннем рынке и конкурентоспособность национальной экономики. Установлены общие черты трансформации структуры внешнеэкономической сферы национальных экономик развивающихся стран: структурные перестройки происходят в три этапа (приостановление спада производства и инфляционных процессов; восстановление положительных тенденций в инвестиционной деятельности и научно-технической перестройке; упрочение новых структурных пропорций); отмечается консервация сырьевого характера экономической структуры; неконкурентоспособность перерабатывающих отраслей, которая частично компенсируется развитием сферы услуг; усиливается роль НТП в обеспечении отраслевых пропорций производства и внешней торговли. Раскрыта сущность методов и инструментов структурной политики, ее комплексный характер. Проведен обзор соответствия вида структурной политики цели и виду экономической структуры, где выделены вид политики, направленной на обеспечение эффективного соотношения между объемами внутренней и внешней торговли, усиление межотраслевой и прямой кооперации во внешнеэкономической сфере. С целью разработки механизмов построения рациональной структуры экономики в исследовании получило развитие группировка факторов реализации структурной политики государства, которые, в отличие от существующих классификаций, систематизированы на основе выделения их содержательных характеристик и направления воздействия. Обоснованы концептуальные положения совершенствования механизмов реализации структурной политики во внешнеэкономической сфере, основанные на совокупности экономических, организационно-управленческих и правовых институтов.

Проведена оценка структурной динамики во внешнеэкономической сфере Украины на основе анализа изменения структуры экспорта, импорта товаров и услуг, объемов прямого иностранного инвестирования, что позволило определить общую тенденцию абсолютного роста при разной его интенсивности и наличия разнонаправленных изменений в структуре указанных составляющих. Дальнейшее развитие получил методический подход к оценке структурной динамики по отношению ко внешнеэкономической сфере национального хозяйства, в соответствии с которым совместное использование частных и интегральных показателей позволило оценить не только изменение отдельных элементов конкретных структур, а и определить границы изменений каждой структуры в целом в разрезе основных составляющих. Анализ отечественной практики структурных преобразований позволил определить, что определенная на государственном уровне их необходимость не нашла реального выражения в комплексных мероприятиях, реализуемых государственной властью, структурные сдвиги осуществлялись стихийно. Такой подход не способствовал решению структурных проблем национальной экономики и внешнеэкономической сферы. Опыт ведущих мировых экспортеров показал, что в современных условиях в качестве основного направления структурных преобразований выбирается ориентация на инновационно-инвестиционное развитие, что обеспечивает устойчивые позиции бизнеса в международной конкурентной среде и формирует будущие возможности.

Сформулирована необходимость развития таких направлений, как организация новых отраслей; технологическое перевооружение экономики; налаживание производства дефицитных и экспортных товаров; производство импортозамещающей продукции; создание трудоемких или наукоемких производств; развитие инновационного процесса. Разработаны пути структурно-содержательной перестройки механизма реализации структурной политики во внешнеэкономической сфере Украины на основе позитивных структурных сдвигов, направленных на модернизацию всех отраслей народного хозяйства. Предложена экономико-математическая модель для расчета и определения степени влияния источников финансирования на результат параметров структурной политики, например, на темпы экономического роста. Определено, что при разработке структурной политики следует больше внимания уделять наращиванию собственных ресурсов хозяйствующих субъектов. Предложено информационное обеспечение реализации механизмов структурной политики во внешнеэкономической сфере Украины на основе анализа информации системы национальных счетов.

Ключевые слова: структурная политика, национальное хозяйство, внешнеэкономическая сфера, механизмы структурной политики, отрасль, структурная динамика.

SUMMARY

Revika K. A. The Development of Mechanisms of Structural Policy in the Foreign Sphere of National Economy. – As a manuscript.

The thesis for obtaining the Degree of Candidate of Economics on the specialty 08.00.03 – National Economy and State Economic Policy. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2016.

In the thesis the urgent task of developing scientific and methodical positions and practical recommendations on the formation and implementation of structural policies of the national economy in the field of international economic relations are solved.

The essence and types of structure of the national economy are researched as well as meaning of constitute «structural policy» is specified. Conceptual foundations of mechanism of implementation of structural policy in the sphere of international relations, based on a set of economic, organizational, administrative and legal institutions are grounded. Structural dynamics of foreign economic sphere of Ukraine is reviewed on the basis of methodical approach for quantitative measurement of structural changes in the foreign sector of the national economy. Ways of structural improvement of mechanism for implementing the structural policy are proposed. The approach to estimation of effect of different sources of financing impact onto effective structural changes is improved. An informational support for implementation of the mechanism of structural policy in Ukraine international economic relations based on analysis of information systems of national accounts is proposed.

Keywords: structural policy, national economy, foreign trade, structural policy mechanisms, sector of the economy, structural dynamics.

Підписано до друку 26.05.2016. Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 585. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна (Шкадінова), 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 1633 від 24.12.2003